

ZAŁĄCZNIK 7

1.1 KORZYSTANIE Z NARZĘDZIA DO SAMOOCENY

Narzędzie obejmuje cztery kluczowe procesy w ramach czterech sekcji:

- wybór wnioskodawców (arkusz nr 1 w arkuszu kalkulacyjnym);
- realizacja projektów przez beneficjentów, ze szczególnym uwzględnieniem zamówień publicznych kosztów pracy (arkusz nr 2);
- poświadczanie kosztów przez IZ oraz płatności (arkusz nr 3);
- zamówienia z wolnej ręki dokonywane przez IZ / IP (arkusz nr 4).

Każdą z powyższych trzech sekcji obejmujących konkretne rodzaje ryzyka, ponumerowanych np. SR1, SR2 itp. poprzedza arkusz tytułowy z wyszczególnieniem wszystkich rodzajów ryzyka związanych z daną sekcją.

Uwaga: komórki oznaczone kolorem żółtym wypełnia zespół ds. samooceny

OPIS RYZYKA

W celu pomocy zespołowi, w narzędziu zdefiniowano pewną liczbę rodzajów ryzyka (wymienione są one również w rozdziale 5 wytycznych). Te uprzednio zdefiniowane rodzaje ryzyka powinny być dostępne dla zespołu, ale w razie wskazania innych rodzajów ryzyka, można dodać nowe wiersze.

Pełny opis ryzyka można znaleźć na arkuszu tytułowym (odnośnie sekcji 2 i 4) lub w ramach konkretnych rodzajów ryzyka (sekcje 1 i 3).

Nagłówek kolumny	Objaśnienie
Nr ref. ryzyka	Niepowtarzalny nr referencyjny ryzyka. Litery odnoszą się do sekcji, w których ryzyko zostało zidentyfikowane (SR = wybór beneficjentów, IR = realizacja i monitorowanie, CR = zatwierdzanie i płatność oraz PR = zamówienia z wolnej ręki IZ / IP), a cyfry to sekwencyjny nr identyfikacyjny. Komórkę należy wypełnić wyłącznie dla nowo dodanych rodzajów ryzyka.
Tytuł ryzyka	Komórkę należy wypełnić wyłącznie dla nowo dodanych rodzajów ryzyka.
Opis ryzyka	Komórkę należy wypełnić wyłącznie dla nowo dodanych rodzajów ryzyka.
Podmioty, z którymi wiąże się ryzyko	Szczegółowe informacje nt. organów, w których znajdują się osoby lub podmioty uwikłane w nadużycia, np. instytucja zarządzająca, organy realizujące, instytucja poświadczająca, beneficjenci, osoby trzecie. Komórkę należy wypełnić wyłącznie dla nowo dodanych rodzajów ryzyka.
Czy ryzyko ma charakter wewnętrzny (w obrębie IZ / IP), zewnętrzny, czy też jest wynikiem umowy?	Szczegółowe informacje o tym, czy nadużycie ma charakter wewnętrzny (tylko w ramach IZ / IP), zewnętrzny (tylko w ramach jednego z organów IZ / IP) lub czy jest wynikiem umowy (w którą zaangażowanych jest kilka podmiotów). Komórkę należy wypełnić wyłącznie dla nowo dodanych rodzajów ryzyka.

2. PIĘĆ KLUCZOWYCH KROKÓW SAMOCENY

2.1. Ryzyko całkowite (brutto)

Ryzyko całkowite odnosi się do poziomu ryzyka **przed wzięciem pod uwagę planowanych lub istniejących** mechanizmów kontroli. Kwantyfikacja ryzyka zazwyczaj składa się z połączenia „**prawdopodobieństwa**” ryzyka – możliwości wystąpienia danego zdarzenia – oraz „**wpływu**” ryzyka – konsekwencji wydarzenia pod względem finansowym i pozafinansowym. Aby zapewnić spójność oceny, podczas ustalania prawdopodobieństwa należy określić **horyzont czasowy**, który w tym przypadku jest równy siedmioletniemu okresowi programowania.

Nagłówek kolumny	Objaśnienie															
<p>Wpływ ryzyka (BRUTTO)</p>	<p>Zespół ds. oceny ryzyka powinien wybrać z rozwijanego menu wpływ ryzyka od 1 do 4 w oparciu o spodziewane wpływ ryzyka w razie jego wystąpienia. Czynność wykonuje się zgodnie z następującymi kryteriami:</p> <table border="1" data-bbox="735 730 1422 1218"> <thead> <tr> <th></th> <th>Reputacja</th> <th>Wpływ na cele</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1</td> <td>Ograniczony wpływ</td> <td>Dodatkowa praca skutkująca opóźnieniem innych procesów</td> </tr> <tr> <td>2</td> <td>Mały wpływ</td> <td>Osiągnięcie celów operacyjnych później niż zakładano</td> </tr> <tr> <td>3</td> <td>Znaczny wpływ, np. ze względu na bardzo poważny charakter nadużycia lub zaangażowania kilku beneficjentów</td> <td>Osiągnięcie celów operacyjnych zagrożone lub opóźnione</td> </tr> <tr> <td>4</td> <td>Formalne zapytanie ze strony podmiotów zainteresowanych np. parlamentu lub nieprzychylność mediów</td> <td>Cel strategiczny zagrożony</td> </tr> </tbody> </table>		Reputacja	Wpływ na cele	1	Ograniczony wpływ	Dodatkowa praca skutkująca opóźnieniem innych procesów	2	Mały wpływ	Osiągnięcie celów operacyjnych później niż zakładano	3	Znaczny wpływ, np. ze względu na bardzo poważny charakter nadużycia lub zaangażowania kilku beneficjentów	Osiągnięcie celów operacyjnych zagrożone lub opóźnione	4	Formalne zapytanie ze strony podmiotów zainteresowanych np. parlamentu lub nieprzychylność mediów	Cel strategiczny zagrożony
	Reputacja	Wpływ na cele														
1	Ograniczony wpływ	Dodatkowa praca skutkująca opóźnieniem innych procesów														
2	Mały wpływ	Osiągnięcie celów operacyjnych później niż zakładano														
3	Znaczny wpływ, np. ze względu na bardzo poważny charakter nadużycia lub zaangażowania kilku beneficjentów	Osiągnięcie celów operacyjnych zagrożone lub opóźnione														
4	Formalne zapytanie ze strony podmiotów zainteresowanych np. parlamentu lub nieprzychylność mediów	Cel strategiczny zagrożony														
<p>Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka (BRUTTO)</p>	<p>Zespół ds. oceny ryzyka powinien wybrać z rozwijanego menu prawdopodobieństwo ryzyka od 1 do 4, w oparciu o spodziewane prawdopodobieństwo jego wystąpienia w siedmioletnim okresie programowania. Czynność wykonuje się zgodnie z następującymi kryteriami:</p> <p>1 Praktycznie nigdy nie występuje 2 Rzadko występuje 3 Czasami występuje 4 Często występuje</p>															
<p>Łączny wynik ryzyka (BRUTTO)</p>	<p>Komórka wyliczana automatycznie na podstawie danych wejściowych z pozycji Wpływ ryzyka i Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka. Podlega ocenie zgodnie z wynikiem całkowitym:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ 1 – 3 – Umiarkowane (zielony) ☐ 4 – 6 – Znaczne (pomarańczowy) ☐ 8 – 16 – Krytyczne (czerwony) 															

2.2. Bieżące kontrole ograniczające ryzyko

W narzędziu zdefiniowano określoną liczbę mechanizmów kontroli prewencyjnej. Zespół ds. ocen może dodać nowe wiersze, jeśli istnieją inne mechanizmy zapobiegające wystąpieniu danego ryzyka. **Czasami także mechanizm kontroli przypisany do pewnego ryzyka znajduje zastosowanie do innych rodzajów ryzyka – w takim przypadku mechanizmy mogą być kilkakrotnie powtórzone. Zadanie to można ułatwić poprzez utworzenie prostego odsyłacza do bieżących mechanizmów kontroli opisanych lub wymienionych w np. opisie systemu zarządzania i kontroli, procedurach biznesowych lub instrukcjach.**

Nagłówek kolumny	Objaśnienie
Nr ref. mechanizmu kontroli	Niepowtarzalny nr referencyjny mechanizmu kontroli. Liczby zostały sekwencyjnie przypisane do każdego rodzaju ryzyka, np. mechanizmy kontroli dla ryzyka SR1 zaczynają się od SC 1.1, a mechanizmy dla ryzyka IR2 – od IC 2.1. Komórkę należy wypełnić wyłącznie dla nowo dodanych mechanizmów kontroli.
Opis mechanizmu kontroli	Komórkę należy wypełnić wyłącznie dla nowo dodanych mechanizmów kontroli.
Czy działanie mechanizmu jest dokumentowane?	Zespół ds. oceny ryzyka powinien wybrać w menu rozwijanym "Tak" lub "Nie" w kwestii dokumentowania działania mechanizmu kontroli. Na przykład dowód zatwierdzenia jest dokumentowany za pomocą podpisu, czyniąc mechanizm widocznym.
Czy mechanizm jest regularnie testowany?	Zespół ds. oceny ryzyka powinien wybrać w menu rozwijanym "Tak" lub "Nie" w kwestii testowania działania mechanizmu kontroli. Testowanie odbywa się w ramach np. wewnętrznego lub zewnętrznego audytu, lub innego systemu monitorującego.
Stopień pewności o efektywności mechanizmu.	W oparciu o odpowiedzi na poprzednie pytania, zespół ds. oceny ryzyka powinien określić swój stopień pewności o efektywności mechanizmu w zakresie zmniejszania danego ryzyka (efektywność wysoka, średnia, niska). Jeśli mechanizm kontroli jest nieudokumentowany lub nieprzetestowany, wtedy poziom pewności będzie niski. Z drugiej strony, jeśli mechanizm jest nieudokumentowany, wtedy jego przetestowanie także będzie niemożliwe.
Oddziaływanie połączonych mechanizmów kontroli na WPLYW ryzyka, z uwzględnieniem poziomu pewności.	Zespół ds. oceny ryzyka powinien wybrać w menu rozwijanym wynik od -1 do -4 w kwestii ograniczenia wpływu ryzyka przez obowiązujące mechanizmy kontroli. Mechanizmy kontroli wykrywające nadużycia zmniejszają wpływ nadużycia poprzez ukazanie, że mechanizmy kontroli wewnętrznej działają.
Oddziaływanie połączonych mechanizmów kontroli na PRAWDOPODOBIENSTWO WYSTĄPIENIA ryzyka, z uwzględnieniem poziomu pewności.	Zespół ds. oceny ryzyka powinien wybrać w menu rozwijanym wynik od -1 do -4 w kwestii ograniczenia prawdopodobieństwa wystąpienia ryzyka przez obowiązujące mechanizmy kontroli. Mechanizmy kontroli wykrywające nadużycia tylko pośrednio zmniejszają prawdopodobieństwo wystąpienia nadużycia.

2.3. Ryzyko rezydualne (netto)

Ryzyko rezydualne odnosi się do poziomu ryzyka **po wzięciu pod uwagę** oddziaływania wszelkich **istniejących** mechanizmów kontroli i ich efektywności, tj. do sytuacji bieżącej.

Nagłówek kolumny	Objaśnienie															
Wpływ ryzyka (NETTO)	<p>Komórka ta będzie automatycznie wyliczana poprzez odjęcie oddziaływania wszystkich istniejących mechanizmów kontroli od wpływu ryzyka BRUTTO. Wynik powinien zostać omówiony względem następujących kryteriów w celu potwierdzenia, że ocena jest w dalszym ciągu zasadna:</p> <table border="1" data-bbox="735 562 1422 1048"> <thead> <tr> <th></th> <th>Reputacja</th> <th>Wpływ na cele</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1</td> <td>Ograniczony wpływ</td> <td>Dodatkowa praca skutkująca opóźnieniem innych procesów</td> </tr> <tr> <td>2</td> <td>Mały wpływ</td> <td>Osiągnięcie celów operacyjnych później niż zakładano</td> </tr> <tr> <td>3</td> <td>Znaczny wpływ, np. ze względu na bardzo poważny charakter nadużycia lub zaangażowania kilku beneficjentów</td> <td>Osiągnięcie celów operacyjnych zagrożone lub opóźnione</td> </tr> <tr> <td>4</td> <td>Formalne zapytanie ze strony podmiotów zainteresowanych np. parlamentu lub nieprzychylność mediów</td> <td>Cel strategiczny zagrożony</td> </tr> </tbody> </table>		Reputacja	Wpływ na cele	1	Ograniczony wpływ	Dodatkowa praca skutkująca opóźnieniem innych procesów	2	Mały wpływ	Osiągnięcie celów operacyjnych później niż zakładano	3	Znaczny wpływ, np. ze względu na bardzo poważny charakter nadużycia lub zaangażowania kilku beneficjentów	Osiągnięcie celów operacyjnych zagrożone lub opóźnione	4	Formalne zapytanie ze strony podmiotów zainteresowanych np. parlamentu lub nieprzychylność mediów	Cel strategiczny zagrożony
	Reputacja	Wpływ na cele														
1	Ograniczony wpływ	Dodatkowa praca skutkująca opóźnieniem innych procesów														
2	Mały wpływ	Osiągnięcie celów operacyjnych później niż zakładano														
3	Znaczny wpływ, np. ze względu na bardzo poważny charakter nadużycia lub zaangażowania kilku beneficjentów	Osiągnięcie celów operacyjnych zagrożone lub opóźnione														
4	Formalne zapytanie ze strony podmiotów zainteresowanych np. parlamentu lub nieprzychylność mediów	Cel strategiczny zagrożony														
Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka (NETTO)	<p>Komórka ta będzie automatycznie wyliczana poprzez odjęcie oddziaływania wszystkich istniejących mechanizmów kontroli od prawdopodobieństwa wystąpienia ryzyka BRUTTO. Wynik powinien zostać omówiony względem następujących kryteriów w celu potwierdzenia, że ocena jest w dalszym ciągu zasadna:</p> <p>1 Praktycznie nigdy nie występuje 2 Rzadko występuje 3 Czasami występuje 4 Często występuje</p>															
Łączny wynik ryzyka (NETTO)	<p>Komórka wyliczana automatycznie na podstawie wartości z pozycji Wpływ ryzyka i Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka. Podlega ocenie zgodnie z wynikiem całkowitym:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ 1 – 3 – Umiarkowane (zielony) ☐ 4 – 6 – Znaczne (pomarańczowy) ☐ 8 – 16 – Krytyczne (czerwony) 															

2.4. Plan działania ukierunkowany na wdrożenie skutecznych i proporcjonalnych środków zwalczania nadużyć

Nagłówek kolumny	Objaśnienie
Zaplanowane, dodatkowe mechanizmy kontroli	Pełny opis zaplanowanych/funkcjonujących mechanizmów kontroli i proporcjonalnych środków zwalczania nadużyć.
Osoba odpowiedzialna	Należy wskazać osoby odpowiedzialne (lub role) w zakresie zaplanowanych mechanizmów kontroli. Osoby te powinny wyrazić zgodę na wzięcie odpowiedzialności za mechanizm, a także jego wdrożenie i skuteczne funkcjonowanie.
Termin wdrożenia	Należy określić termin wdrożenia nowego mechanizmu kontroli. Osoba odpowiedzialna powinna zgodzić się na ten termin. Jest ona odpowiedzialna za wprowadzenie nowego mechanizmu w wyznaczonym terminie.
Oddziaływanie zaplanowanych, dodatkowych mechanizmów kontroli na WPLYW ryzyka	Zespół ds. oceny ryzyka powinien wybrać w menu rozwijanym wynik od -1 do -4 w kwestii ograniczenia wpływu ryzyka przez zaplanowane mechanizmy kontroli.
Oddziaływanie zaplanowanych, dodatkowych mechanizmów kontroli na PRAWDOPODOBIENSTWO WYSTĄPIENIA ryzyka.	Zespół ds. oceny ryzyka powinien wybrać w menu rozwijanym wynik od -1 do -4 w kwestii ograniczenia prawdopodobieństwa wystąpienia ryzyka przez zaplanowane mechanizmy kontroli.

2.5. Ryzyko docelowe

Ryzyko docelowe odnosi się do poziomu ryzyka **po wzięciu pod uwagę** oddziaływania wszelkich **istniejących i zaplanowanych** mechanizmów kontroli.

Nagłówek kolumny	Objaśnienie															
<p>Wpływ ryzyka (DOCELOWY)</p>	<p>Komórka ta będzie automatycznie wyliczana poprzez odjęcie oddziaływania wszystkich zaplanowanych mechanizmów kontroli od wpływu ryzyka NETTO. Wynik powinien zostać omówiony względem następujących kryteriów w celu potwierdzenia, że ocena jest w dalszym ciągu zasadna:</p> <table border="1" data-bbox="735 562 1422 1048"> <thead> <tr> <th></th> <th>Reputacja</th> <th>Wpływ na cele</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1</td> <td>Ograniczony wpływ</td> <td>Dodatkowa praca skutkująca opóźnieniem innych procesów</td> </tr> <tr> <td>2</td> <td>Mały wpływ</td> <td>Osiągnięcie celów operacyjnych później niż zakładano</td> </tr> <tr> <td>3</td> <td>Znaczny wpływ, np. ze względu na bardzo poważny charakter nadużycia lub zaangażowania kilku beneficjentów</td> <td>Osiągnięcie celów operacyjnych zagrożone lub opóźnione</td> </tr> <tr> <td>4</td> <td>Formalne zapytanie ze strony podmiotów zainteresowanych np. parlamentu lub nieprzychylność mediów</td> <td>Cel strategiczny zagrożony</td> </tr> </tbody> </table>		Reputacja	Wpływ na cele	1	Ograniczony wpływ	Dodatkowa praca skutkująca opóźnieniem innych procesów	2	Mały wpływ	Osiągnięcie celów operacyjnych później niż zakładano	3	Znaczny wpływ, np. ze względu na bardzo poważny charakter nadużycia lub zaangażowania kilku beneficjentów	Osiągnięcie celów operacyjnych zagrożone lub opóźnione	4	Formalne zapytanie ze strony podmiotów zainteresowanych np. parlamentu lub nieprzychylność mediów	Cel strategiczny zagrożony
	Reputacja	Wpływ na cele														
1	Ograniczony wpływ	Dodatkowa praca skutkująca opóźnieniem innych procesów														
2	Mały wpływ	Osiągnięcie celów operacyjnych później niż zakładano														
3	Znaczny wpływ, np. ze względu na bardzo poważny charakter nadużycia lub zaangażowania kilku beneficjentów	Osiągnięcie celów operacyjnych zagrożone lub opóźnione														
4	Formalne zapytanie ze strony podmiotów zainteresowanych np. parlamentu lub nieprzychylność mediów	Cel strategiczny zagrożony														
<p>Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka (DOCELOWE)</p>	<p>Komórka ta będzie automatycznie wyliczana poprzez odjęcie oddziaływania wszystkich istniejących mechanizmów kontroli od prawdopodobieństwa wystąpienia ryzyka BRUTTO. Wynik powinien zostać omówiony względem następujących kryteriów w celu potwierdzenia, że ocena jest w dalszym ciągu zasadna:</p> <p>1 Praktycznie nigdy nie występuje 2 Rzadko występuje 3 Czasami występuje 4 Często występuje</p>															
<p>Łączny wynik ryzyka (DOCELOWY)</p>	<p>Komórka wyliczana automatycznie na podstawie danych wejściowych w pozycji Wpływ ryzyka i Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka. Podlega ocenie zgodnie z wynikiem całkowitym:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ 1 – 3 – Umiarkowane (zielony) ☐ 4 – 6 – Znaczne (pomarańczowy) ☐ 8 – 16 – Krytyczne (czerwony) 															